

УДК 330

О.В. МЕЛЕНЬ, доцент кафедри економічного аналізу та обліку, м. Харків, НТУ «ХП»

С.В. ЛУКАШ, магістр, м. Харків, НТУ «ХП»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ОБЛІКУ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВ

Облік доходів та витрат займає важливе місце в системі управління прибутком підприємства і водночас є однією з найскладніших ділянок обліку. Застосування системного підходу до організації обліку доходів, витрат і фінансових результатів дозволяє проаналізувати теоретичні й практичні аспекти діяльності підприємств та визначити пріоритетні напрямки удосконалення як фінансового, так і управлінського обліку. Саме тому проблеми системного підходу до організації та обліку доходів підприємств є актуальними.

Проблеми організації обліку доходів, витрат, формування й відображення у фінансовій звітності результатів діяльності підприємств ґрунтовно досліджені у працях відомих вітчизняних учених, зокрема Ф.Ф. Бутинця, В.В. Сопка, Л.М. Кіндрацької, Є.В. Мниха, М.Г. Чумаченка, В.О. Шевчука, але і досі ці проблеми залишаються дискусійними.

Різноманітність видів доходів, витрат і фінансових результатів у економічній літературі спричинили появу численних ознак їх класифікації. Групування фінансових результатів за певними ознаками передбачає виділення продуктивного та правового аспектів. У межах продуктивного аспекту виокремлено ознаки: вид діяльності, джерело формування, підрозділ і період формування фінансових результатів; у межах правового аспекту – методика розрахунку, відповідність плану, база оцінки, особливості оподаткування, спосіб використання [1].

Одним із найважливіших аспектів організації бухгалтерського обліку на підприємствах є розробка класифікації доходів, витрат і фінансових

результатів, здатної максимально задовольняти інформаційні потреби користувачів.

Практичне значення класифікації переоцінити не можливо. По-перше, вона забезпечує групування та систематизацію даних про доходи, витрати і фінансові результати, які виступають основними об'єктами бухгалтерського обліку, у різних обліково-аналітичних розтинах залежно від цільової спрямованості їх використання. По-друге, класифікація значною мірою визначає основні напрями організації бухгалтерського обліку доходів, витрат і фінансових результатів на прикладному рівні, оптимальний ступінь співвідношення та взаємозв'язку окремих його елементів, вибір відповідних методів обліку, планування, контролю, аналізу і моделювання управлінських рішень [2]. При цьому, як зауважують науковці [1, с.233], класифікація повинна відповідати, як мінімум, двом постулатам: перший – вона має бути теоретично обґрунтованою; другий – застосування її на практиці визначається необхідністю.

Визнані доходи у бухгалтерському обліку класифікуються згідно з вимогами П(С)БО 15 «Дохід» за такими групами: а) дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); б) інші операційні доходи; в) фінансові доходи; г) інші доходи; д) надзвичайні доходи [3]. Далі в стандарті вказано, що склад доходів, віднесених до відповідної групи, встановлено П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати». Втім, необхідно звернути увагу, що, згідно з положенням, доходи класифікують за такими групами: дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); інші операційні доходи; дохід від участі в капіталі; інші фінансові доходи; інші доходи; надзвичайні доходи [4].

При аналізі вказаних нормативних документів неважко помітити, що класифікація доходів у чинних П(С)БО не співпадає. Це пов'язане, в першу чергу, з направленістю П(С)БО 3 на складання фінансової звітності, а П(С)БО 15 – на загальні методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про доходи підприємства. Разом з тим, два нормативних документи

мають однакове юридичне значення, а тому не повинні бути суперечливими. Навпаки, вказана П(С)БО інформація повинна бути основою для розробки інших документів, таких як Інструкція до Плану рахунків підприємств і організацій, що містить більш деталізовану інформацію.

Ще однією проблемою є відсутність єдиних методичних підходів до визначення справедливої вартості активів при їх обміні або оплаті, тому оцінка доходів на підприємствах зазвичай є умовною та може бути визначена з певним ступенем надійності. До того ж, складність застосування критеріїв визнання доходу окремо до кожної операції або до окремих елементів однієї операції, або до двох чи більше операцій разом, якщо це впливає із суті господарських операцій, суттєво ускладнює й зводить нанівець достовірність оцінки доходів від реалізації. Також дискусійним є визначення функціональної залежності доходів та витрат від певного звітного періоду чи кількох періодів при довготривалому операційному циклі, що впливає на достовірність визначення фінансового результату.

Отже, досліджені нормативно-правові акти, що регламентують порядок визначення результатів діяльності підприємства, взагалі не містять єдиної класифікації доходів, витрат та фінансових результатів, що могли б бути використані для створення ефективних інформаційних облікових моделей.

Організація обліку доходів являється важливою статтею обліку діяльності підприємства, оскільки саме вона характеризує розвиток чи занепад його господарської діяльності.

Використання системного підходу в організації обліку доходів, витрат і фінансових результатів передбачає вирішення наступних завдань:

- визначення сутності й ознак класифікації доходів, витрат і фінансових результатів, вивчення впливу особливостей організації і технології виробництва на побудову обліку доходів, витрат і фінансових результатів;

- обґрунтування напрямів удосконалення методики синтетичного й аналітичного обліку доходів, витрат і фінансових результатів, їх відображення у звітності;

– розробку практичних рекомендацій щодо застосування інформаційного моделювання та запровадження автоматизованого обліку доходів, витрат і фінансових результатів.

Список літератури: **1.** *Бутинець Ф.Ф.* Бухгалтерський облік: облікова політика і план рахунків, стандарти і кореспонденція рахунків, звітність: навчальний посібник / Ф.Ф.Бутинець, Н.М.Малюга. – Житомир: ПП «Рута», 2001. – 512 с. **2.** Облік доходів, витрат і фінансових результатів: проблеми теорії та практики: [монографія] / *Н.В. Прохар, Ю.О. Ночовна.* –Полтава: РВВ ПУЕТ, 2011. –257с. **3.** П(С)БО 3 „Звіт про фінансові результати”, затверджено наказом Мінфіну України від 31.03.99 р. №87 (зі змінами і доповненнями) // Все про бухгалтерський облік. - №37 (спецвипуск 64) – 2001. – 64с. **4.** П(С)БО 15 „Дохід”, затверджено наказом Мінфіну України від 29.11.99 р. № 290 (зі змінами і доповненнями) // Все про бухгалтерський облік. - №37 (спецвипуск) – 2001. – 64с.